

2018-084

Archeologienota Dilbeek Stichelgatstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

1-7-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Dilbeek Stichelgatstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 7941m² groot en noordwest-zuidoost georiënteerd. Het heeft een quasi rechthoekige vorm, enkel in de noordoostelijke hoek is een kleine instulping aanwezig. Het plangebied is onbebouwd en in gebruik als weiland. Er bevinden zich geen obstakels (bvb. bomen, stalletjes,...) op het terrein.

Het plangebied is gelegen in een van oorsprong landelijke omgeving, die pas in de loop van de tweede helft van de 20ste eeuw ontwikkeld en bebouwd geraakte. Het terrein zelf bleef echter sinds ca. 1745 onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond, mogelijk was een noordelijke strook bebost in de 18de eeuw. De laatste 30 jaar was het in gebruik als weiland. De Stichelgatstraat gaat minstens terug tot midden 18de eeuw. Het terrein is gelegen op een hogere microrug tussen lagere gronden ten noordwesten en ten zuidoosten, en kent een geleidelijke helling naar het zuidoosten. Het kent volgens de bodemkaart een (matig) droge leembodem met textuur B horizont. Recent proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op gronden net ten westen van het plangebied, met eenzelfde landschappelijke en bodemkundige kenmerken, toonde aan dat door recente bodembewerking en erosie het grootste deel van de oorspronkelijke B-horizont verdwenen is en in de bouwvoor is opgenomen. Het archeologische niveau bevond zich hierdoor ondiep onder het maaiveld. Het sleuvenonderzoek uitgevoerd op de terreinen ten westen leverde een zeer lage densiteit aan sporen op, met een recente datering. Wel werden enkele aardewerkscherven uit de metaaltijden aangetroffen als losse vondst, wat de onderzoekers deed besluiten dat deze mogelijk wijzen op de aanwezigheid van sporen uit de metaaltijden in de nabije omgeving. Waarschijnlijk betreft het een locatie ten zuid(west)en of ten oosten van de centrale zone. Er vond in de directe omgeving geen andere relevant archeologisch onderzoek plaats; de andere gekende sites zijn middeleeuws van oorsprong en duiden bvb. op nog bestaande hoeves, een kasteel en een abdij. In de ruime omgeving werden recent echter een Romeins villadomein en enkele brandrestengraven opgegraven, die duiden op het belang van de regio in de Romeinse periode.

Het terrein zal verkaveld worden in 15 loten. 14 loten zullen dienen voor halfopen of gesloten bebouwing, die in de noordwestelijke en noordoostelijke zone van het plangebied zullen worden gebouwd. Op lot 15, in het zuidwesten, wordt een appartementsblok opgetrokken. Centraal wordt een L-vormige wegenis aangelegd, die in het zuidoosten aansluit op de Stichelgatstraat en in het zuidwesten op een bestaande wegenis van een recente verkaveling die ten westen van het plangebied is gelegen. Langsheen het oostelijke deel van de wegenis wordt een wadi uitgegraven. Rond de woningen en het appartementsgebouw worden tuinen voorzien. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen en de wadi, het optrekken van de woningen en het appartementsblok, de omgevingsaanleg

en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, niet laag maar ook niet zeer hoog: hoewel de hogere ligging, op droge gronden, ten opzichte van de lagere omgeving aantrekkelijk kan geweest zijn voor menselijke aanwezigheid, heeft het onderzoek op de aangrenzende percelen ten westen geen relevante archeologische sporen opgeleverd. Enkele scherven uit de metaaltijden duiden er evenwel op dat er mogelijk bewoning uit die periode in de nabijheid te verwachten is. Door het proefsleuvenonderzoek ten westen kon ook een beeld verkregen worden op de bodemopbouw. Hieruit bleek dat de bodem niet meer intact was en onderhevig is geweest aan erosie en bodembewerking, waardoor het archeologisch niveau ondiep onder het maaiveld was gelegen. Steentijdsites zijn door deze verstoorde bodemopbouw niet meer te verwachten. Gelet op de gelijkaardige bodemkundige kenmerken van het plangebied, zal het archeologisch niveau zich ook hier ondiep bevinden en zeker verstoord worden door de geplande werken. Gelet op het zo goed als ontbreken van gravend archeologisch onderzoek in de landelijke regio tussen de kernen van Groot-Bijgaarden en Dilbeek en de verhoogde kans op het aantreffen van een site met grondsporen uit de metaaltijden (die op heden nog niet zijn vastgesteld in de omgeving), zal een verder vooronderzoek zeker resulteren in kenniswinst. De gegevens verkregen bij het recent uitgevoerde proefsleuvenonderzoek ten westen zullen hierdoor kunnen aangevuld worden. De kosten-baten analyse zal bijgevolg positief uitvallen. Er dient dus verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van dit verder vooronderzoek met ingreep in de bodem worden hieronder behandeld.

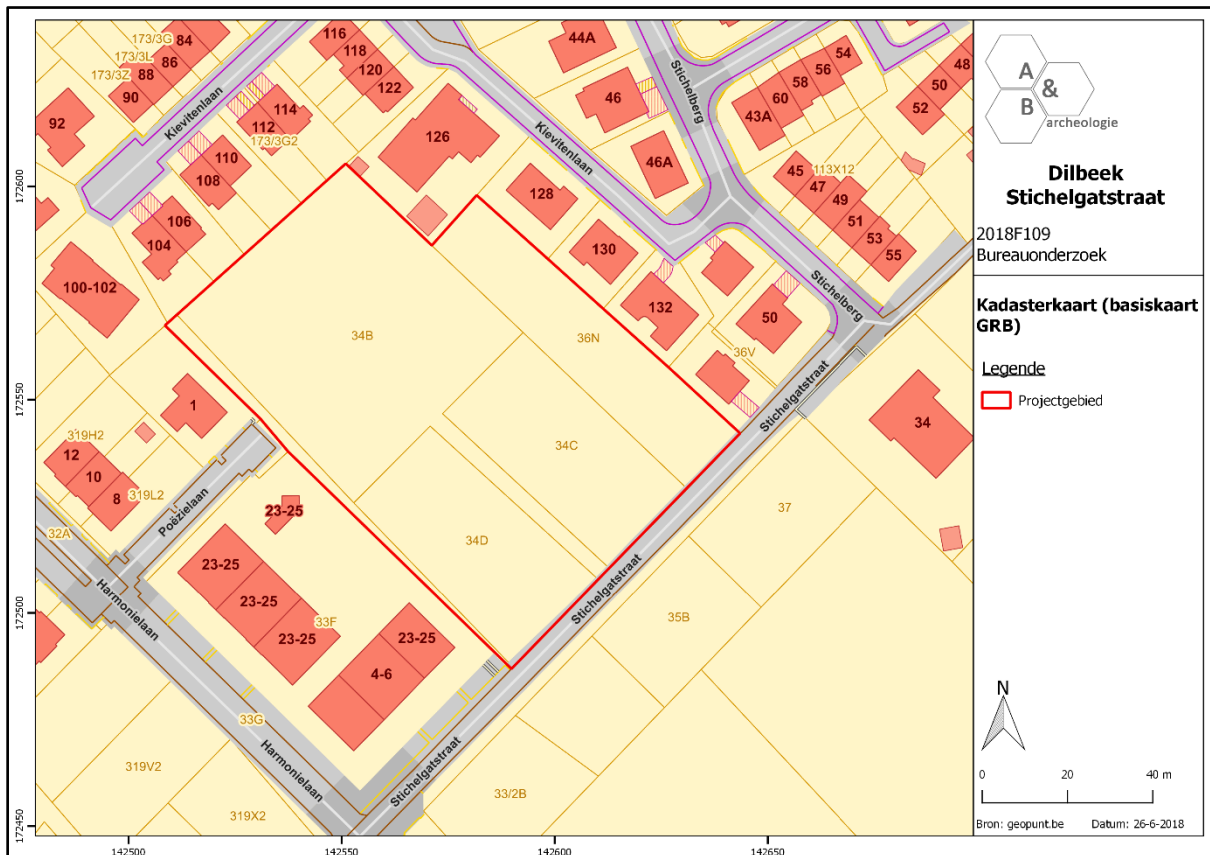
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Dilbeek Stichelgatstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 142508,54 en Y: 172486,92; X: 142643,47 en Y: 172605,36

Kadastergegevens: Dilbeek, afdeling 1, sectie B, percelen 36N, 34C, 34B, 34D, 33G

Het plangebied is 7941m² groot en komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

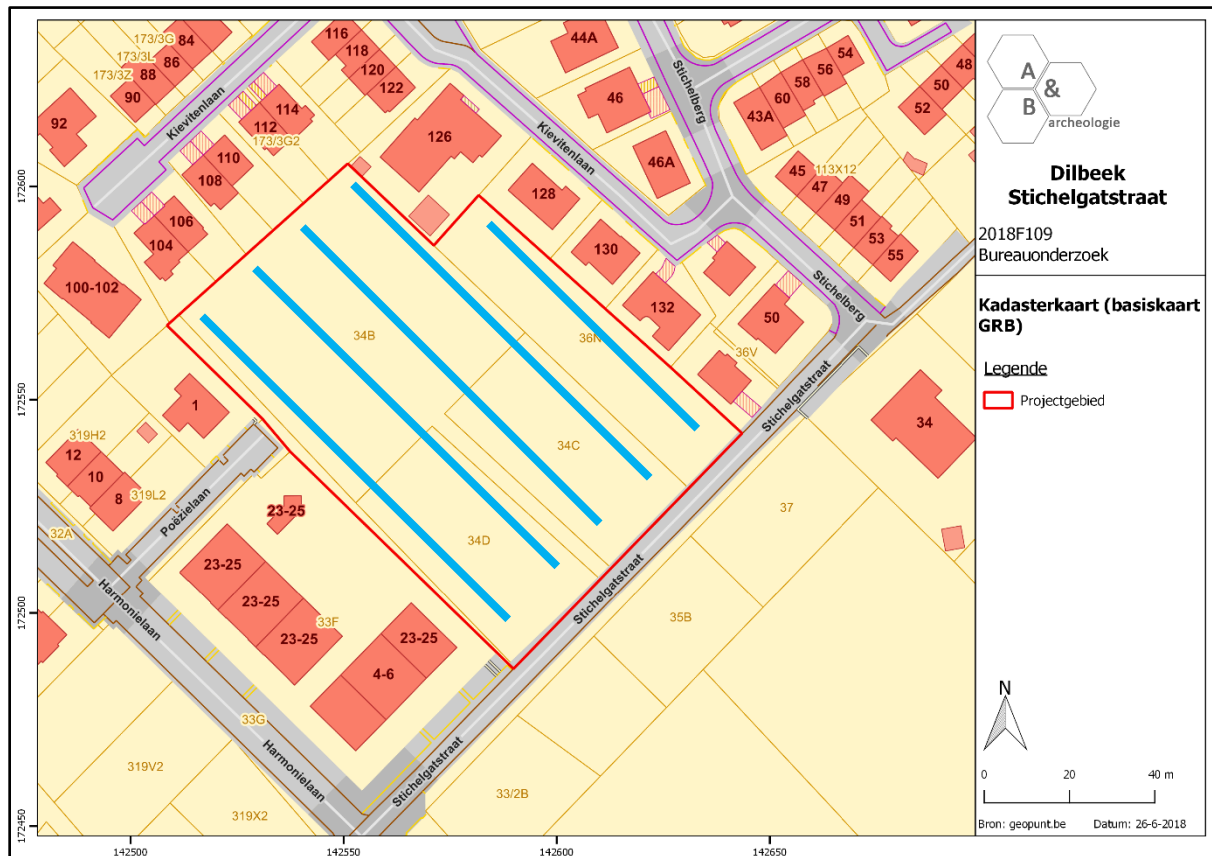
Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn noordwest-zuidoost georiënteerd, zodat de helling van het terrein goed in kaart kan worden gebracht. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 794m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 199m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 993m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op leemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.